

ધોરણ - ૮

સામાજિક વિજ્ઞાન

પાઠ - ૧૭

ન્યાયતંત્ર

સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન : 1 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર એક વાક્યમાં આપો :

(1) ફોજદારી દાવામાં કઈ બાબતોનો સમાવેશ કરી શકાય ?

➤ ફોજદારી દાવામાં ચોરી, લૂંટફાટ, ખૂન, મારામારી વગેરેના દાવાઓનો સમાવેશ થાય છે.

(2) સેશન્સ ન્યાયાધીશ કોને કહેવાય ?

➤ જિલ્લા અદાલતમાં ન્યાયાધીશ ફોજદારી મુકદ્દમા ચલાવે ત્યારે તેમને 'સેશન્સ ન્યાયાધીશ' કહેવાય.

(3) આપણા દેશની બધી અદાલતોમાં કઈ અદાલતનું સ્થાન
સૌથી ઊંચું છે ?

➤ આપણા દેશની બધી અદાલતોમાં 'સર્વોચ્ચ અદાલત'નું સ્થાન
સૌથી ઊંચું છે.

પ્રશ્ન : 2 નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર આપો :

(1) વડી અદાલતની સત્તા અને કાર્યો વિશે નોંધ લખો.

➤ વડી અદાલતની સત્તા અને કાર્યો-કાર્યક્ષેત્રને-અધિકારક્ષેત્રને ત્રણ વિભાગોમાં વહેંચવામાં આવ્યું છે : (1) મૂળ અધિકારક્ષેત્ર, (2) વિવાદી અધિકારક્ષેત્ર અને (3) વહીવટી અધિકારક્ષેત્ર.

➤ વડી અદાલતની અન્ય સત્તાઓ અને કાર્યો :

➤ (1) વડી અદાલત દીવાની, ફોજદારી અને મહેસૂલી સંબંધી દાવાઓ સાંભળી ન્યાય આપે છે.

- (2) બંધારણની કલમ - 226 અનુસાર રાજ્યના સંદર્ભમાં મૂળભૂત હકોના રક્ષણની બાબતમાં વડી અદાલત આદેશો - હુકમો જારી કરે છે.
- (3) તે તેના અંકુશ હેઠળની-તાબાની અદાલતોએ આપેલા ચુકાદાઓ વિરુદ્ધની અપીલો સાંભળીને ચુકાદા આપે છે.
- (4) તે તેના તાબા હેઠળની રાજ્યની બધી અદાલતો પાસેથી કેસ પેપર્સ કે રિપોર્ટ મંગાવી શકે છે.

- (5) તે તેના તાબા હેઠળની અદાલતોના વ્યવહાર અને કામગીરીનું નિયમન કરવા સામાન્ય નિયમો બનાવીને તેમને મોકલે છે.
- (6) તાબાની અદાલતોએ તેમના હિસાબો અને નોંધો કેવી રીતે રાખવી તેનું તે માર્ગદર્શન આપે છે.
- (7) તે રાજ્યપાલને કાનૂની બાબતોમાં સલાહ આપી શકે છે.

(2) લોકઅદાલતના ફાયદા જણાવો.

➤ લોકઅદાલતના મુખ્ય ફાયદાઓ નીચે પ્રમાણે છે :

➤(1) લોકઅદાલતના માધ્યમથી સ્થળ પર જ બંને પક્ષો વચ્ચે શાંતિથી, સુખદ અને કાયમી સમાધાન થાય છે.

➤(2) પ્રજા અને કોર્ટ-કચેરીનાં સમય અને નાણાં બચે છે.

➤(3) વર્ષોથી વિલંબમાં પડેલા કેસોનો બિનખર્ચાળ અને ઝડપી નિકાલ થાય છે.

- (4) પ્રજાને કાયદાકીય આંટીઘૂંટીથી બચાવી શકાય છે.
- (5) સમાજના ગરીબ અને શોષિત લોકોને સરળ રીતે, ઝડપી અને સસ્તો ન્યાય મળે છે.
- (6) લોકઅદાલતના ચુકાદાઓને કાનૂની પીઠબળ મળેલું છે.

પ્રશ્ન : ૩ ખાલી જગ્યા પૂરો :

(1) ન્યાયની દેવીએ પોતાના હાથમાં ત્રાજવું અને
તલવાર ધારણ કરેલ છે.

(2) વડી અદાલતના ચુકાદા સામે સર્વોચ્ચ અદાલતમાં
અપીલ કરી શકાય છે.

(3) ગુજરાત રાજ્યની વડી અદાલત અમદાવાદ શહેરમાં છે.

(4) આપણા દેશની સર્વોચ્ચ અદાલત દિલ્લી શહેરમાં છે.

THANKS

FOR WATCHING